

HET PROGRAMMA

Spel verbindt

Vierde Landelijk congres Jonge kind AOb en HJK

Alle workshops, lezingen en praktijkvoorbeelden op een rij

Schrijf je hier in:
[www.aob.nl/
jongekind2019](http://www.aob.nl/jongekind2019)

woensdag
3 april
2019

HET PROGRAMMA VAN 9.00 TOT 16.30 IN VOGELVLUCHT

Spel verbindt

4e Landelijk congres Jonge kind AOb en HJK

'Spel verbindt' is hét congres voor de onderbouw. Voor leerkrachten, bouwcoördinatoren en directies. Op woensdag 3 april 2019 is de 4e editie van dit succesvolle evenement.

Spel verbindt alle jonge kind-professionals en de verschillende (werk)velden waarin ze actief zijn. Buiten of binnen, online of offline, thuis of op school, spelen of leren, groep 2 of groep 3: wat ons betreft zijn dit geen tegenstellingen, maar kansen om te verbinden... We starten met de inspirerende lezing *Verbondenheid als antwoord* van verzinner, verteller, verbinder Marcel van Herpen.

Daarna zijn er dertig workshops, lezingen en inspirerende praktijkvoorbeelden van specialisten of collega's, waar je in drie rondes uit kunt kiezen.

Tussendoor kun je terecht op de informatiemarkt. Daar zie je de nieuwste materialen en methodes, en maak je kennis met deskundigen uit verschillende organisaties. Ook kun je je inschrijven voor clinics in een echte 'inspiratiespeeltuin'.

In de stand van HJK kun je in gesprek gaan met verschillende experts en krijg je de special over mediaopvoeding gratis mee naar huis!

De AOb is ook ruim vertegenwoordigd met zijn onderwijsspecialisten om eventuele vragen over actuele onderwerpen te beantwoorden.

Programmatijden

9.00- 9.30	INLOOP EN KOFFIE
9.30- 10.30	OPENING, LEZING MARCEL VAN HERPEN
10.30- 10.45	PAUZE EN ZAALWISSEL
10.45- 12.00	EERSTE WORKSHOPRONDE
12.00- 13.00	LUNCH
13.00- 14.15	TWEEDE WORKSHOPRONDE
14.15- 14.45	PAUZE EN ZAALWISSEL
14.45- 16.00	DERDE WORKSHOPRONDE
16.00- 16.30	SLOTBORREL

VRAAG DE KOSTEN TERUG OP SCHOOL

In de *cao primair onderwijs* is voor elke fulltime baan 500 euro budget beschikbaar voor individuele nascholing. Maak daar in overleg met de schoolleider gebruik van.

GEbruik DE UREN VOOR INDIVIDUELE SCHOLING

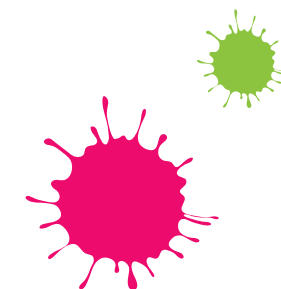
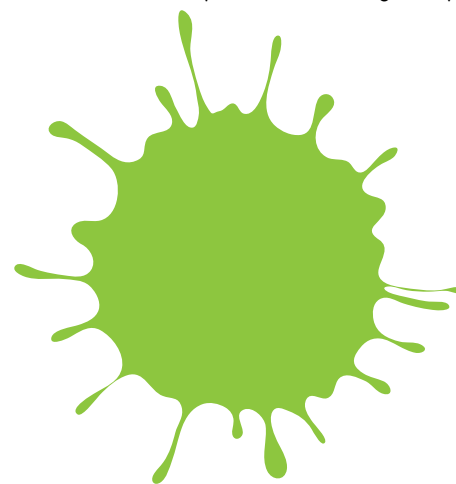
In de *cao primair onderwijs* heeft iedere leerkracht recht op 2 uur voor individuele scholing per week, die je kan opsparen voor conferenties of een opleiding. Maak daar gebruik van!

LOCATIE EN ROUTE

Het congres wordt gehouden in Spant!, Doctor Abraham Kuyperlaan 3, 1402 SB Bussum. Voor de bereikbaarheid per auto of openbaar vervoer, kijk hier:

www.spantcongrescentrum.nl/over-spant/bereikbaarheid/

Er is rondom Spant! voldoende gratis parkeergelegenheid.

PRIJS

Kortingsprijs leden AOb

en abonnees HJK

€ 195

Normale prijs

€ 225

De prijs is inclusief lunch en slotborrel.

Maak een account aan voor Boek en Betaal. Leden van de AOb maken gebruik van de voordeelprijs door hun lidmaatschapsnummer in te voeren, wanneer zij zich als deelnemer aanmelden.

Abonnees van HJK kiezen voor de optie 'Abonnee het Jonge Kind' en geven hun abonneenummer op.

AANMELDEN

Aanmelden kan via:

www.aob.nl/jonge-kind-2019

Heb je vragen over het inschrijven, dan kun je een mail sturen naar: mz@daob.nl

VOOR ALLE PROFESSIONALS

Om je een indruk te geven van het niveau, vind je bij iedere workshop een symbooltje. Dat geeft aan of de workshop interessant is voor:

Startende professional

(0-10 jaar onderwijservaring)

Ervaren professional

(10-30 jaar onderwijservaring)

Zeer ervaren professional

(30+ jaar onderwijservaring)

Opening

9.00 UUR **INLOOP EN KOFFIE**

9.30-10.30 UUR **OPENINGSLEZING:
VERBONDENHEID ALS ANTWOORD**

Marcel van Herpen

Alle opvoeders willen dat kinderen lekker in hun vel zitten en betrokken zijn. Om ontkoppelingen zoals 'er niet bij horen' of stagnatie in ontwikkeling te voorkomen, is er maar één manier: verbondenheid. Een goede relatie maakt goede prestaties mogelijk. Door gepaste begeleiding van het spel ontstaat een betere relatie met het kind. Door spel als uitgangspunt te nemen, voelen kinderen zich gehoord en gezien. Leerkrachten mogen hierin nooit alleen staan. Wanneer zij kinderen onvoldoende verstaan in hun behoeften, is steun van mensen die een goede relatie hebben met die kinderen in een samenwerking – pedagogisch netwerk – wenselijk. Marcel van Herpen vertelt zijn verhaal vanuit liefde voor het vak van leerkracht en de kinderen. Hij is oprichter van de expertisecentra E.G.O. en Du00, medeoprichter van het NIV0Z en een veelgevraagd spreker op (inter)nationale conferenties. Hij schreef de boeken *Ik, de leraar, Wij, de leraar, Wij zijn Leaders en Ik, de coach*. www.marcelvanherpen.nl

Eerste ronde 10.45 – 12.00

1.1 LEZING: **SPELEN IN STILTE:
MINDFULNESS VERBINDT**

Irma Smegen

'Stevig in je schoenen, lekker in je vel.' Kinderen krijgen heel wat prikkels te verwerken en hebben steeds vaker last van spanning. Met mindfulness ontwikkelen ze vaardigheden om zich te ontspannen, te concentreren en zo in balans te blijven. 'Spelen in Stilte' geeft inspiratie om mindfulness spelenderwijs en op een eenvoudige manier in de klas te introduceren.

Aan bod komen: wat is mindfulness (visie en achtergrond), resultaten van onderzoek naar het effect van mindfulness op kinderen, aanwijzingen voor het begeleiden van mindfulness in de klas, speelse mindfulnessoefeningen en mindfulness in beeld.

Het belang van spelen vormt in het werk van Irma Smegen altijd de rode draad. Irma schreef verschillende boeken en verzorgt mindfulnessstrainingen en opleidingen voor leerkrachten.

www.speleninstilte.nl

1.2 WORKSHOP: **EEN UITDAGENDE EN
VEILIGE OMGEVING**

Froukje Hajer

Kinderen zoeken via hun spel uitdagingen op. Zij krijgen verbinding met de wereld om hen heen, met elkaar en hun omgeving. Daar groeien zij door! Hoe geven we

hen daar de ruimte en tijd voor? Gevaren zitten in een klein hoekje, en er moet aan veel eisen worden voldaan. Hoe kan je vanuit een visie op spelen een optimale speelomgeving bieden, en stimuleren?

Aan de hand van situaties in de dagelijkse praktijk gaan we na hoe we kinderen optimaal kunnen laten spelen, met grenzen, uitdagingen én risico's. Deelnemers krijgen daarbij handvatten voor hun eigen praktijk aangereikt.

Froukje Hajer verbindt als sociaal ondernemer praktijk en beleid. Zij werkt in het jeugdwereldzorgwerk en onderwijs. In 2016 verscheen haar boek *Werk maken van spelen*. www.kind-spel-ruimte.nl

1.3 WORKSHOP: **'HET SPEL' SAMEN
GESPEELD**

Theo de Groot

Zoveel leerkrachten en leerlingen, zoveel mogelijkheden om elkaar te vinden in het anders zijn, het anders doen of anders tegen de dingen aankijken. Op iedere school wordt dit 'spel' ook in het speel-lokaal gespeeld. Tijdens deze workshop, met sprekende filmbeelden, interactieve werkvormen en praktische tips en tools, zoomen we vanuit het bewegingsonderwijs in op drie verschillende 'spel' verbindingen:

1. De leerkracht en vakspecialist met ieder zijn eigen kijk op het jonge kind in beweging en de doorgaande lijn binnen het bewegingsonderwijs.
2. De rollen die de leerkracht kan spelen

om de verbinding te zoeken met de hulpvraag van het jonge kind.

3. De jongste en oudste kleuter, samen hetzelfde spel, anders gespeeld.

Theo de Groot is docent bewegingsonderwijs en psycholoog. Hij verzorgt deskundigheidsbevorderingstrajecten op het grensvlak tussen bewegen en psychologie. www.beterspelenebewegenmet-kleuters.nl

1.4 WORKSHOP: DOEN MET WAT ER IS

Nicole van Amelsvoort en Marga van Gijn

Waardevolle restmaterialen zijn niet altijd het einde, maar kunnen juist ook het begin zijn van iets nieuws. Zowel bij leerkrachten als bij leerlingen slaat de vlam in de pan wanneer er gewerkt wordt met deze materialen. Een voorwaarde is het tot stand brengen van een rijke speelleeromgeving waar kinderen de mogelijkheid krijgen om een creatieve houding en denkwijze te ontwikkelen. In deze omgeving kan verbondenheid met duurzaam restmateriaal gerealiseerd worden. Deze interactieve workshop laat zien dat de vele mogelijkheden van loose parts kinderen motiveren om dit materiaal in het spel te gebruiken. Marga en Nicole zijn beiden leerkracht in groep 1/2 en afgestudeerd aan de masteropleiding Educational Needs met als differentiatie 'jonge kind' en '(hoog) begaafdheid'. Nicole is tevens boekenrecensent bij vakblad HJK.

Alle professionals

Maximaal 40 deelnemers

1.5 WORKSHOP: DIGITALE MIDDELEN ALS VERRIJKING VAN SPEL

Sander Gordijn

Het jonge kind moet spelen, ontdekken en ravotten, maar hoe kan je met digitale middelen aansluiten op de belevingswereld en geen afbreuk doen aan de waarden van goed kleuteronderwijs? In deze workshop neemt meester Sander je virtueel mee naar zijn klas en geeft praktische voorbeelden met de iPad en het digibord. Voorbeelden die jij de volgende dag gelijk uit kunt proberen in je eigen klas. Sander Gordijn is kleutermeester en ICT-coördinator. Daarnaast deelt hij zijn inspiratie op zijn website: www.meestersander.nl

1.6 WORKSHOP: 'CREATIEF SPELEN MET VAARDIGHEDEN EN TALENTEN'; HAAL MEER UIT JE UURTJE KNUTSELEN

Saskia Koper

Onze wereld vraagt steeds meer creatieve vaardigheden van onze kinderen, zoals oplossingsgericht denken en flexibel zijn. Maar hoe kun je een kind dit aanleren? In deze workshop laat Saskia Koper je zien hoe je door middel van creatief werken vaardigheden (spelonderwijs) kunt oefenen met kinderen. Aan de hand van praktische voorbeelden kijken we naar hoe je dit proces goed kunt begeleiden en stimuleren. Om kinderen zekerder te laten zijn van zichzelf, en hen vaardigheden te leren die zij vervolgens bij alle vakken én op het schoolplein kunnen inzetten. Saskia Koper is creatief therapeut. Naast haar eigen praktijk, heeft zij jaren als the-

rapeut in het primair onderwijs gewerkt en ook les gegeven als handvaardigheidsdocent. Ze schrijft voor de rubriek 'Aan de slag!' in vakblad HJK. www.kopertherapie.nl

1.7 WORKSHOP: DE INSPECTIE OVER SPELEND LEREN

Hermine van Hemert en Christine Goedhart

Het onderwijs aan kleuters (en het toezicht daarop) draait om het inhoudelijk aanbod, het zicht dat leerkrachten horen te hebben op de ontwikkeling van de jonge leerling en het didactisch handelen. Leren door (te kunnen) spelen is daarbij een belangrijke zichtbare uiting. Spelen verbindt leerlingen onderling, de leerkracht met de leerlingen, en de leerling met het leren zelf. In ons toezichtkader is spelend leren verbonden met alle standaarden die we onderzoeken in een bezoek aan jouw school. In deze workshop werken we in kleinere groepen (twee- of drietalen) om het gesprek te voeren over de werkwijze van de inspectie binnen het onderzoekskader 2017. We stellen veel praktische voorbeelden aan de orde waarbij het gaat om spelen en leren, gerelateerd aan de manier waarop de inspecteur kijkt. Hermine van Hemert en Christine Goedhart zijn inspecteur voor primair onderwijs en VVE. www.onderwijsinspectie.nl

1.8 LEZING: IK SPEEL, IK SPEEL WAT JIJ NIET ZIET

Peter de Vries

Ouders kunnen genieten wanneer ze horen hoe hun kind op school speelt en verrassend tot bloei komt, dingen die ze thuis niet altijd zien. Maar een kind ontwikkelt zich eigenlijk alleen maar dankzij de 'toestemming' van zijn of haar ouders. Hoe verbind je ouders aan het spel van hun kind op school? En hoe komen kinderen nog meer tot spel door die verbinding en betrokkenheid van ouders? Een interactieve lezing met veel voorbeelden en praktische handvatten. Peter de Vries was bijna tien jaar leerkracht in het basis- en speciaal basisonderwijs. Sinds 2003 werkt hij als adviseur en trainer bij CPS en doet promotieonderzoek naar ouderbetrokkenheid. Hij schreef het *Handboek Ouderbetrokkenheid 3.0*. www.cps.nl/ouderbetrokkenheid

1.9 WORKSHOP: SPEL VERBINDT? NATUUR VERBINDT OOK!

Koen de Jonge en Marjan Groenewegen

Spelen met natuurlijke materialen is anders dan spelen met materialen met een vooropgezet doel of idee. Natuurlijke materialen ontlocken een actievere houding en doen beroep op meerdere zintuigen. Maar hoe zet je de natuur rondom jouw school nu in als middel voor de brede ontwikkeling van het kind? Hoe zorg je ervoor dat je in de vrije setting van spel toch doelgericht en veilig het kind verder kan helpen? In de workshop gaan we in op de

‘Spelen verbindt
leerlingen onderling,
de leerkracht met
de leerlingen, en de
leerling met het
leren zelf’

sleutelrol van vertrouwen en verantwoording in het gebruiken van natuur.

Koen de Jonge is onderzoeker voor het Lectoraat Natuur & ontwikkeling kind en docent Pedagogiek en onderzoek bij de Pabo aan de Thomas More Hogeschool in Rotterdam.

Marjan Groenewegen is docent Pedagogiek jonge kind aan de Thomas More Hogeschool.

1.10 LEZING: 'HUH! IK BEGRIJP HET NIET.' BEGRIJPEND LUISTEREN ALS VOORWAARDE VOOR SPEL

Suzanne van Oers

In spel krijgen kinderen kansen om aan hun taal- en denkontwikkeling te werken. Maar daar zijn wel voorwaarden aan verbonden. Je moet de wereld om je heen begrijpen, je hebt taal nodig en je moet kansen krijgen om zelf te kunnen denken en experimenteren. Door de kwaliteit van de interactie en de input die je als leerkracht geeft te vergroten, werk je op een effectieve manier aan begrijpend luisteren als voorwaarde voor spel. In deze presentatie, afgewisseld met oefeningen en vragen/interactie, gaan we in op de kansen die er elke dag liggen in je onderwijs en krijg je handvatten om morgen meteen mee aan de slag te gaan.

Suzanne van Oers is jonge kind- en taalspecialist, trainer en coach van leerkrachten en pedagogisch medewerkers. www.vanoerstaal.nl

1.11 INFORMATIEMARKT & CLINIC: VERRASSEND ANDERS

Op de informatiemarkt vind je de nieuwste materialen en methodes, en maak je kennis met deskundigen uit verschillende organisaties. Schrijf je in voor clinics in een echte 'inspiratiespeeltuin' van de Rolf Groep. De onderbouwconsulenten nodigen je uit en begeleiden je graag op je ontdekkingstocht. Je hebt je eigen klassiekers: beproefd onderwijs waarvan je weet hoe het werkt. Dat is jouw vertrouwde basis. Wat als je deze basis deels opnieuw uitvindt? Als je vaste route ineens splitst in meerdere richtingen? Zet je schrap. Zodra je één voet zet in deze inspiratiespeeltuin, verandert je kijk op het bekende. Je gaat jouw beeld, jouw referentiekader, van bekende materialen en methoden verruimen. Je ontdekt in deze clinic nieuwe mogelijkheden van dagelijks gebruikte ontwikkelingsmaterialen. Soms vernuftig, soms kinderlijk eenvoudig – en altijd verrassend anders!

www.derolfgroep.nl

Tweede ronde 13.00 – 14.15

2.1 WORKSHOP: EEN UITDAGENDE EN VEILIGE OMGEVING

Froukje Hajer

Kinderen zoeken via hun spel uitdagingen op. Zij krijgen verbinding met de wereld om hen heen, met elkaar en hun omgeving. Daar groeien zij door! Hoe geven we hen daar de ruimte en tijd voor? Gevaren zitten in een klein hoekje, en er moet aan veel eisen worden voldaan. Hoe kan je vanuit een visie op spelen een optimale speelomgeving bieden, en stimuleren? Aan de hand van situaties in de dagelijkse praktijk gaan we na hoe we kinderen optimaal kunnen laten spelen, met grenzen, uitdagingen én risico's. Deelnemers krijgen daarbij handvatten voor hun eigen praktijk aangereikt.

Froukje Hajer verbindt als sociaal ondernemer praktijk en beleid. Zij werkt in het jeugd welzijnswerk en onderwijs. In 2016 verscheen haar boek *Werk maken van spelen*. www.kind-spel-ruimte.nl

2.2 WORKSHOP: SPEL VERBINDT DE KLEUTER MET HET SCHOOLKIND

Aleid Beets Kessens en Lisanne Quinten

Wat kenmerkt ontwikkeling en leren van een kleuter? Wat zijn overeenkomsten en verschillen met de behoeften van een schoolkind? Kleuters én schoolkinderen hebben baat bij spel en spelen. In deze workshop laten we zien hoe spel de context biedt voor het (reken)onderwijs

in groep 3. Na een eerste theoretische verkenning krijg je zicht op de inhoud en organisatie van spelen en rekenen in groep 3. Door praktijkvoorbeelden krijg je voldoende handreikingen om dit 'morgen' in je eigen groep toe te passen en/of hierover met je collega's in gesprek te gaan. Lisanne Quinten is redactielid van HJK, leerkracht in groep 3 en specialist jonge kind op speelleercentrum de Oversteek in Liempde. Aleid Beets Kessens is redactievoorzitter van vakblad HJK, specialist jonge kind, orthopedagoog en docent master Educational Needs bij Fontys Hogescholen.

2.3 WORKSHOP: HOE EEN SPEELLEERPLEIN BIJDRAAGT AAN MOOI EN GOED ONDERWIJS

Cobi Visser

Spel verbindt. Dat geldt ook voor het speelleerplein in de onderbouw. Deze interactieve workshop start met manieren om een speelleerplein in te zetten. Vanuit dat vertrekpunt ga je in groepjes aan de slag met de Stappenkaart 'Doelgericht speelleerhoeken ontwerpen in zeven stappen'. Zo ervaar je hoe in de onderbouw een speelleerplein met doelgerichte, betekenisvolle en van rijk materiaal voorziene hoeken echt bijdraagt aan mooi en goed onderwijs.

Cobi Visser studeerde pedagogiek, is senior trainer/docent bij een aantal scholingsinstituten en eigenaar van 'VisActiva, speciaal voor het jonge kind'. www.visactiva.nl

2.4 IN GESPREK: DE INVOERING VAN EEN LEERPLEIN – HOE DOE JE DAT?

Robert Sikkes

Veel scholen gaan het onderwijs voor jonge kinderen anders organiseren, met leerpleinen, units of leerateliers. Dat biedt kansen en kent beperkingen. We bekijken voordelen, invoeringsvragen en valkuilen. Sofie Leenders vertelt over de praktijk op basisschool Valkenburg. Daar spreken we verder over met Bert Nelissen (bestuursvoorzitter Innovo), Jo Scheerens (onderzoeker) en Eugenie Stolk (dagelijks bestuurder primair onderwijs AOb). Het gesprek wordt geleid door Robert Sikkes, hoofdredacteur het Onderwijsblad.

2.5 WORKSHOP/LEZING: HANDEN VAST! WE GAAN DANSEN

Lenneke Gentle

Dansen is leuk! En dansplezier blijkt een belangrijk ingrediënt te zijn om kinderen met elkaar en met de professionals op de groep te kunnen verbinden. Eigenlijk kunnen we dans, beweging en spel direct verbinden met de ontwikkelingsdoelen voor peuters en kleuters. Hoe ziet zo iets eruit in de praktijk? Wat zegt onderzoek hierover? Hoe kunnen professionals hier zelf mee aan de slag? Kijk, luister en dans lekker mee. En met het beweegpresentje kun je binnen een minuut zelf met jouw groep aan de slag.

Lenneke Gentle brengt Taaldans en Reken-dans op (voor)scholen en verbindt kinderen, professionals en ouders. Ze schrijft voor de rubriek 'Aan de slag!' in vakblad HJK.

www.studioswing.nl

2.6 WORKSHOP: AAN DE SLAG MET DRAMA

Nienke van Sprang

Alle ogen van de kinderen zijn gericht op de doek op je schoot. Wat zit eronder? De klas zit op het puntje van zijn stoel. Iedereen is met hetzelfde bezig, heeft dezelfde focus. Fantasie en spel kunnen heel goed voor deze verbinding zorgen. Een drama-les is één groot, heerlijk spel, maar hoe pak je dit aan? In deze workshop maak je kennis met verschillende dramaoefeningen die je zelf direct kunt toepassen in de klas. Daarnaast ervaar je hoe je vanuit een inspiratiebron spel oefeningen kunt bedenken en zo kunt aanpassen dat ze goed aansluiten bij de thema's in de klas. Nienke van Sprang is theaterdocent op basisschool 't Palet in Den Haag. Ze schrijft voor de rubriek 'Aan de slag!' in vakblad HJK.

2.7 LEZING: PRAKTIJKVOORBEELDEN VAN DE DOORGAANDE LIJN IN AMSTERDAM

Remco van den Berg en Maryse Nijhof

Binnen de praktijk van de voorschool staat spel centraal. Het Amsterdamse beleid op de VVE en daaraan gekoppeld Amsterdams aanvullende toezicht is erop gericht met voorscholen en kinderdagverblijven de doorgaande ontwikkelingslijnen zoveel mogelijk te faciliteren en stimuleren. Leidend is de pedagogische aansluiting vanuit ontwikkelingsgericht spel. Inspecteurs horen dagelijks inspirerende praktijken van samenwerkende partners en de valkuilen en uitdagingen die zij ervaren. Aan de hand van concrete praktijkvoorbeelden en een presentatie van een IKC waar spelend leren en lerend spelen centraal staat, nemen we de deelnemers mee in het thema 'spel verbindt tussen de voor- en vroegschool'.

Remco van den Berg is coördinator inspectie VVE bij de GGD Amsterdam en beleidsadviseur team VVE bij de gemeente Amsterdam. Maryse Nijhof is inspecteur van de kinderopvang bij de GGD-Amsterdam.

2.8 LEZING: HET SPEELT IN ALLE HOEKEN

Jolande Bisschop

In de school wordt het kind geconfronteerd met een cultuur die ver af kan staan van de opvoedingscontext waarin het kind opgroeit. Deze kloof kan zich manifesteren door opvallend gedrag. Spel kan een motor zijn om de diversiteit in de klas te

zien, te (h)erkennen en te verbinden. In spel kan het kind vol vertrouwen zichzelf laten zien in relatie tot de ander. Gaandeweg kan het wederzijds vertrouwen ontstaan en 'groei' het kind in de school. Dat vraagt kennis en specifieke begeleiding van de leerkracht. Opbrengstgericht werken kan hier een belangrijke rol in spelen. Hoe kan de leerkracht passend afstemmen op het jonge kind via spel? Deze inspirerende lezing wisselt theorie af met praktische toepassing. Onderwerpen die aan bod komen: ontwikkeling in relatie tot gedragsproblemen, spelontwikkeling, instructie en metacognitie. Jolande Bisschop werkt vanuit haar onderneming Bureau voor Onderwijs & Opvoeding en is docent bij het Seminarium voor Orthopedagogiek (HU).

2.9 WORKSHOP: BEGELEID SPEL EN INSTRUCTIE IN DE REKENHOEK

Tinka Hofmeijer en Eveline Bogers

Naast het zelf ontdekken en ervaren binnen een rijke speelleeromgeving helpt de professional het kind juist dat stapje verder naar de zone van de naaste ontwikkeling door middel van goede instructie, voorbeelden en de juiste feedback. Kinderen die iets nog niet op eigen kracht kunnen, hebben een zetje nodig. Het Gradually Released Responsibility Instruction Model (GRRIM) zorgt ervoor dat de professional geleidelijk het kind op weg helpt naar zelfstandigheid. Tijdens deze workshop krijgen de deelnemers voorbeelden en handvatten aangereikt hoe zij in hun eigen praktijk instructie en spel kunnen verbinden om zo kinderen naar de zone van de naaste

ontwikkeling te brengen. Er is ruimte om met elkaar in discussie te gaan en ervaringen te delen.

Tinka Hofmeijer en Eveline Bogers zijn adviseur bij Expertis Onderwijsadviseurs. www.expertis.nl

2.10 INFORMATIEMARKT & CLINIC: VERRASSEND ANDERS

Op de informatiemarkt vind je de nieuwste materialen en methodes, en maak je kennis met deskundigen uit verschillende organisaties. Schrijf je in voor clinics in een echte 'inspiratiespeeltuin' van de Rolf Groep. De onderbouwconsulenten nodigen je uit en begeleiden je graag op je ontdekkingsstocht. Je hebt je eigen klassiekers: beproefd onderwijs waar-

van je weet hoe het werkt. Dat is jouw vertrouwde basis. Wat als je deze basis deels opnieuw uitvindt? Als je vaste route ineens splitst in meerdere richtingen? Zet je schrap. Zodra je één voet zet in deze inspiratiespeeltuin, verandert je kijk op het bekende. Je gaat jouw beeld, jouw referentiekader, van bekende materialen en methoden verruimen. Je ontdekt in deze clinic nieuwe mogelijkheden van dagelijks gebruikte ontwikkelingsmaterialen. Soms vernuftig, soms kinderlijk eenvoudig – en altijd verrassend anders!

www.derolfgroep.nl

Derde ronde 14.45-16.00

3.1 WORKSHOP: SPEL VERBINDT KINDEREN MET ZICHZELF, ANDERE KINDEREN EN DE MEESPELENDE VOLWASSENE

Margot Wouterse

Tijdens een interactieve inleiding laat Margot de deelnemers zien en ervaren dat en hoe spel het kind verbindt met zichzelf, zijn eigen zijn, en met andere kinderen. Zij doet dit vanuit diverse visies op de functies van spel. Daarna maken de deelnemers op interactieve wijze kennis met de door haar in de praktijk ontwikkelde en beproefde spelstimulerings- en meespeelvaardigheden. Deze vaardigheden verbinden op natuurlijke wijze leerkrachten en kinderen met elkaar. Het doel van deze workshop is: vandaag zien en ervaren, morgen aan de slag in de groep.

Margot Wouterse was leerkracht basisonderwijs en onderwijsadviseur. Zij ontwikkelde in de praktijk de Speelpleziermethodiek en heeft haar eigen bedrijf Speelpleziermethodiek.

www.speelpleziermethodiek.nl en
www.speelplezier.tv

3.2 LEZING: DE KRACHT VAN DIALOGISCHE GESPREKKEN

Chiel van der Veen

In deze lezing laat de spreker zien wat de kracht is van dialogische gesprekken. Hierbij laat hij zien hoe goede gesprekken met kinderen niet alleen het spel

verdiepen, maar ook leerkracht, leerling en wereld met elkaar verbinden. In zijn lezing zoomt hij eerst in op de rol van de leerkracht: hoe voer je dialogische gesprekken, hoe verbind je perspectieven van kinderen aan elkaar en hoe vind je de balans tussen zelf praten en kinderen ruimte geven om te praten. Vervolgens laat hij zien wat dialogische gesprekken voor kinderen opleveren in termen van spelkwaliteit en taalontwikkeling. Chiel van der Veen is universitair docent onderwijspedagogiek aan de Vrije Universiteit Amsterdam en redactielid van vakblad HJK.

www.chielvanderveen.nl

3.3 WORKSHOP/LEZING: HANDEN VAST! WE GAAN DANSEN

Lenneke Gentle

Dansen is leuk! En dansplezier blijkt een belangrijk ingrediënt te zijn om kinderen met elkaar en met de professionals op de groep te kunnen verbinden. Eigenlijk kunnen we dans, beweging en spel direct verbinden met de ontwikkelingsdoelen voor peuters en kleuters. Hoe ziet zo iets eruit in de praktijk? Wat zegt onderzoek hierover? Hoe kunnen professionals hier zelf mee aan de slag? Kijk, luister en dans lekker mee. En met het beweegpresentje kun je binnen een minuut zelf met jouw groep aan de slag.

Lenneke Gentle, brengt Taaldans en Rekendans op (voor)scholen en verbindt kinderen, professionals en ouders. Ze

schrijft voor de rubriek 'Aan de slag!' in vakblad HJK.

www.studioswing.nl

3.4 WORKSHOP: AAN DE SLAG MET MEDIA; VERBINDING ONLINE EN OFFLINE SPEL

Denise Bontje

Random media is er veel discussie. Te veel schermgebruik is op jonge leeftijd niet wenselijk. Kleuters moeten de wereld kunnen ontdekken en hebben vooral baat bij veel spel en interactie met volwassenen. Maar wacht eens... Wat gebeurt er als je verschillende soorten media aan elkaar verbindt? Wat als je media inzet in relatie tot onderwerpen die aan bod komen op de groep? Wat als je kinderen uitdaagt zelf te maken en media verbindt met spel? Benieuwd? Kom naar de workshop en laat je inspireren. Ga eens letterlijk aan de slag met de lesideeën die beschreven zijn in de rubriek 'Aan de slag!' in vakblad HJK. Denise Bontje is opgeleid tot taalkundige en theatermaker. Als DmaakthetBont schudt ze de boel graag een beetje op om een frisse, gezonde kijk op (voor-)lezen, kijken en spelen met media te creëren bij professionals.

3.5 WORKSHOP: BOUWMEESTERS EN BRUGGENBOUWERS

Brechje Verhelle

Bouwen geeft de mogelijkheid dat kinderen, zowel jongens als meisjes, zich verbinden aan de wereld. Een wereld die nog alles kan worden, omdat die onder de handen verschijnt, wordt ingericht of precies wordt nagemaakt. Door samen te bouwen, leren kinderen ook van en met elkaar.

De leerkracht speelt hierbij een belangrijke rol en nodigt bewust kinderen uit in de bouwhoek. In deze workshop worden je handreikingen geboden om de kwaliteit van het bouwen en de bouwontwikkeling te stimuleren. Brechje laat praktijkvoorbeelden en begeleiding zien, waardoor je je eigen bouwhoek onder de loep gaat nemen. Veel bouwplezier gegarandeerd! Brechje Verhelle is master EN Specialist Jonge Kind, Bachelor Onderwijskundige en leerkracht groep 1/2.

3.6 WORKSHOP: 'SPELEN ALLEEN VOOR KLEUTERS? ECHT NIET!'

Marianne de Wit-Polet

In de kleutergroepen wordt spel vaak betekenisvol ingezet. Hierdoor ontstaan leermomenten voor kinderen die zich dan op verschillende vakgebieden ontwikkelen. Waarom zetten we deze succesformule niet voort in groep 3? Wanneer spel in groep 3 ook betekenisvol wordt ingezet, is de overstap voor kinderen vloeiender. In spel is zoveel te leren! Doe ideeën op om in groep 3 al lerend te spelen. Ga de uitdaging aan om het binnen je eigen

praktijk in te passen zodat je de betrokkenheid van kinderen ervaart en deelt in hun enthousiasme.

Marianne de Wit-Polet werkt als intern begeleider en specialist jonge kind op een school die werkt volgens de principes van Ontwikkelingsgericht Onderwijs. Als leerkracht gaf zij op deze school les in de groepen 1/2 en 3.

3.7 WORKSHOP: AAN DE SLAG MET MUZIEK

Michel Hogenes

Muziek en spel zijn onlosmakelijk met elkaar verbonden. Je speelt drums of speelt in een orkest. In deze workshop verkennen we een aantal mogelijkheden om spelenderwijs muziek te maken met jonge kinderen. Daarbij komen verschillende werkvormen aan bod rond zingen, spelen van instrumenten, luisteren, muziek vastleggen en bewegen. Aan de hand van onder meer lesideeën die beschreven zijn in 'Aan de slag!' in vakblad HJK verbinden we muzikale werkvormen met thema's die in veel peutergroepen en kleuterklassen voorkomen. Doel van deze workshop is om je handvatten te geven om de dag na het congres direct enthousiast met muziek aan de slag te gaan. Michel Hogenes is pabodocent aan De Haagse Hogeschool en de opleiding Docent Muziek en de Master Kunsteducatie van Codarts, Hogeschool voor de kunsten in Rotterdam. Hij schrijft voor de rubriek 'Aan de slag!' in vakblad HJK.

3.8 WORKSHOP: ONDERZOEKEND EN ONTWERPEND SPELEN

Edith Louman en Nanda Zonjee

De workshop is gebaseerd op de inspiratiemap *Onderzoekend en ontwerpend spelen. Wetenschap en technologie met kleuters*. Met de activiteiten in deze map zijn kleuters al spelend bezig met wetenschap en technologie (W&T). Het samen ervaren en ontdekken zorgt voor verbinding met W&T en met elkaar. De workshop begint met een presentatie over onderzoekend en ontwerpend spel en de didactische aanpak daarvan. Vervolgens is er een 'proeverij' van activiteiten, waarin je allerlei materialen en activiteiten kunt verkennen. We sluiten af met uitwisseling over hoe je dit in je eigen groep kunt uitvoeren.

Edith Louman is docent en nascholer W&T aan de Hogeschool iPabo. Nanda Zonjee is leerkracht groep 1/2 in Heiloo. Ze zijn auteurs van de inspiratiemap *Onderzoekend en Ontwerpend spelen*. www.iederkindeentalent.nl

3.9 WORKSHOP: ONEINDIGE MOGELIJKHEDEN MET BEWEGINGS-ONDERWIJS IN DE SPEELZAAL

Renske Pals

In deze workshop verkennen we de mogelijkheden van de speelzaal en zoomen we in op de integratie en het verbinden van bewegingsonderwijs met verschillende vakgebieden. De speelzaal biedt prachtige kansen om tijdens een les bewegingsonderwijs ook te werken aan bijvoorbeeld taal-, reken- en/of sociaal-emotionele

doelen. Daarnaast werkt spel heel goed door in de speelzaal tijdens het aanbieden van de activiteiten en daarbij ook het thema wat op dat moment in de klas draait. Je krijgt handvatten om zelf direct enthousiast aan de slag te gaan met de integratie van bewegingsonderwijs met de verschillende vakgebieden in jouw speelzaal.

Renske Pals is redactielid van vakblad HJK en docent bewegingsonderwijs en pedagogiek aan de pabo van Avans Hogeschool in Breda.

3.10 LEZING: EEN HOOFD VOL REKENEN, EEN MOND VOL TAAL, EEN LES VOL SPEL

Rob van Bree

Steeds meer leerkrachten gebruiken prentenboeken in hun rekenonderwijs. Dat is goed en waardevol. Hoe kun je nog meer uit je rekenonderwijs met prentenboeken halen? In deze interactieve lezing wordt nader ingegaan op die vraag door verbanden te leggen tussen rekenen met prentenboeken, spel aan de verteltafel en het actief gebruiken van rekentaal. Word je enthousiast over de mogelijkheden die je met deze verbanden kunt benutten? Met de praktische tips die aangereikt worden, kun je morgen al aan de slag.

Rob van Bree is leerkracht, psycholoog, onderzoeker en auteur. Samen met Hanneke van Bree schreef hij vele artikelen en het boek *Met rekenen leren lezen*.

3.11 INFORMATIEMARKT & CLINIC: VERRASSEND ANDERS

Op de informatiemarkt vind je de nieuwste materialen en methodes, en maak je kennis met deskundigen uit verschillende organisaties. Schrijf je in voor clinics in een echte 'inspiratiespeeltuin' van de Rolf Groep. De onderbouwconsulenten nodigen je uit en begeleiden je graag op je ontdekkingstocht. Je hebt je eigen klassiekers: beproefd onderwijs waarvan je weet hoe het werkt. Dat is jouw vertrouwde basis. Wat als je deze basis deels opnieuw uitvindt? Als je vaste route ineens splitst in meerdere richtingen? Zet je schrap. Zodra je één voet zet in deze inspiratiespeeltuin, verandert je kijk op het bekende. Je gaat jouw beeld, jouw referentiekader, van bekende materialen en methoden verruimen. Je ontdekt in deze clinic nieuwe mogelijkheden van dagelijks gebruikte ontwikkelingsmaterialen. Soms vernuftig, soms kinderlijk eenvoudig – en altijd verrassend anders!

www.derolfgroep.nl

